

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)
den 7 september 2006 *

I mål C-484/04,

angående en talan om fördragsbrott enligt artikel 226 EG, som väckts den 23 november 2004,

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av G. Rozet och N. Yerrell, båda i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

sökande,

mot

Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, inledningsvis företrätt av M. Bethell, därefter av E. O'Neill, båda i egenskap av ombud, biträdda av K. Smith, barrister,

svarande,

* Rättegångsspråk: engelska.

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Rosas samt domarna S. von Bahr, A. Borg Barthet, U. Löhmus och A. Ó Caoimh (referent),

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 26 januari 2006,

och efter att den 9 mars 2006 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Europeiska gemenskapernas kommission har yrkat att domstolen skall fastställa att Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 17.1 i rådets direktiv 93/104/EG av den 23 november 1993 om arbetstidens förläggning i vissa avseenden (EGT L 307, s. 18), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/34/EG av den 22 juni 2000 (EGT L 195, s. 41) (nedan kallat direktiv 93/104), och enligt artikel 249 EG, genom att tillämpa den möjlighet till avvikelse som föreskrivs i artikel 17.1 i direktiv 93/104 på arbetstagare vilkas arbetstid delvis inte mäts eller

bestäms i förväg eller delvis kan bestämmas av arbetstagarna själva, och genom att underlåta att vidta nödvändiga åtgärder för att genomföra arbetstagarnas rätt till dygns- och veckovila.

Tillämpliga bestämmelser

Gemenskapsbestämmelserna

- 2 Enligt artikel 1.1 i direktiv 93/104 föreskrivs i direktivet minimikrav på säkerhet och hälsa vid förläggningen av arbetstiden.
- 3 I artiklarna 3 och 5 i nämnda direktiv, vilka återfinns i avsnitt II i direktivet, regleras minimiperioderna för arbetstagarnas dygns- och veckovila. Medlemsstaterna är skyldiga att vidta de åtgärder som behövs för att se till att varje arbetstagare får minst elva timmars sammanhängande ledighet per 24-timmarsperiod (artikel 3) och, under varje period om sju dagar, minst 24 timmars sammanhängande ledighet plus den elva timmars dygnsvila som avses i artikel 3 (artikel 5 första stycket).
- 4 I artikel 17.1 i direktiv 93/104 föreskrivs följande:

”Med iakttagande av de allmänna principerna för arbetstagarnas hälsa och säkerhet får medlemsstaterna göra avvikelser från artiklarna 3, 4, 5, 6, 8 eller 16. Avvikelser får göras när — med hänsyn till det aktuella arbetets särskilda art — arbetstidens längd inte mäts eller bestäms i förväg eller kan bestämmas av arbetstagarna själva. ...”

- 5 Enligt artikel 18.1 a i samma direktiv skulle medlemsstaterna anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet senast den 23 november 1996.
- 6 Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/88/EG av den 4 november 2003 om arbetstidens förläggning i vissa avseenden (EUT L 299, s. 9) har ersatt direktiv 93/104 från och med den 2 augusti 2004. Det är dock direktiv 93/104 som är föremål för det fördragsbrott som kommissionen gör gällande och som var tillämpligt vid utgången av den frist som angavs i det motiverade yttrandet.

Den nationella lagstiftningen

- 7 I arbetstidsförordningen från år 1998 (Working Time Regulations 1998), i den lydelse som gällde år 1999 (nedan kallad WTR), föreskrivs i artikel 10, genom vilken artikel 3 i direktiv 93/104 har införlivats, att en vuxen arbetstagare har rätt till minst elva timmars sammanhängande ledighet per 24-timmarsperiod.
- 8 I artikel 11 WTR, varigenom artikel 5 i direktivet har införlivats, föreskrivs att om inte annat följer av punkt 2 i samma artikel skall en vuxen arbetstagare ha rätt till minst 24 timmars sammanhängande ledighet under varje period om sju dagar.

- 9 Artikel 20.2 WTR har följande lydelse:

”Om en del av en arbetstagares arbetstid mäts eller bestäms i förväg eller inte kan bestämmas av arbetstagaren själv, men verksamheten är av sådan särskild art att arbetstagaren, utan att arbetsgivaren kräver detta, kan utföra arbete även under sådan arbetstid som inte mäts eller bestäms i förväg eller som kan bestämmas av arbetstagaren själv, skall artiklarna 4.1, 4.2, 6.1, 6.2 och 6.7 tillämpas endast beträffande den del av arbetstiden som mäts eller bestäms i förväg eller som inte kan bestämmas av arbetstagaren själv.”

- 10 Department of Trade and Industry (handels- och industriministeriet) har publicerat en handbok som innehåller en rad riktlinjer rörande de olika bestämmelserna i WTR (nedan kallade riktlinjerna) i syfte att underlätta arbetsgivarnas och arbetstagarnas förståelse av WTR.
- 11 Enligt vissa stycken i avsnitten 5 och 6 i riktlinjerna skall ”arbetsgivaren se till att arbetstagarna har möjlighet att utnyttja sina ledigheter, men är inte skyldig att se till att de också faktiskt gör detta”.

Det administrativa förfarandet

- 12 Kommissionen skickade den 21 mars 2002, i enlighet med artikel 226 EG, en formell underrättelse till Förenade kungariket, i vilken det klandrades för att ha införlivat

artiklarna 3, 5, 8 och 17.1 i direktiv 93/104 på ett felaktigt sätt. Myndigheterna i Förenade kungariket besvarade underrättelsen genom skrivelse av den 31 maj 2002.

- 13 Kommissionen ansåg att detta svar var otillfredsställande och skickade därför den 2 maj 2003 ett motiverat yttrande till Förenade kungariket, i vilket den uppmanade denna medlemsstat att vidta nödvändiga åtgärder för att fullgöra sina skyldigheter enligt direktiv 93/104 inom två månader från delgivningen av det motiverade yttrandet.
- 14 Genom skrivelse av den 30 juni 2003 besvarade medlemsstatens myndigheter det motiverade yttrandet och uppgav att en ändring avseende beräkningen av arbetstiden för nattarbetande i enlighet med artikel 8 i direktiv 93/104 hade offentliggjorts, samtidigt som de vidhöll att de nationella åtgärderna för införlivande — däribland riktlinjerna — av artiklarna 17.1, 3 och 5 i direktivet var förenliga med direktivet.
- 15 Kommissionen beslutade mot denna bakgrund att väcka förevarande talan.

Talan

Den första anmärkningen: Den möjlighet till avvikelse som föreskrivs i artikel 17.1 i direktiv 93/104

- 16 Kommissionen har som första anmärkning gjort gällande att artikel 20.2 WTR går utöver den möjlighet till avvikelse som föreskrivs i artikel 17.1 i direktiv 93/104. En

sådan avvikelse får nämligen endast tillämpas på de arbetstagare vars arbetstid i sin helhet inte mäts eller bestäms i förväg eller kan bestämmas av arbetstagarna själva. Kommissionen har dock konstaterat att det i WTR föreskrivs, för det fall en arbetstagares arbetstid endast delvis mäts eller bestäms i förväg eller endast delvis kan bestämmas av arbetstagaren själv, att bestämmelserna om veckoarbetstiden och nattarbete endast är tillämpliga på den del av arbetstiden som mäts eller bestäms i förväg eller som inte kan bestämmas av arbetstagaren själv.

- 17 Förenade kungariket har i sitt svaromål uppgett att det inte längre bestrider denna anmärkning och att det har åtagit sig att upphäva den omtvistade bestämmelsen i WTR. Vid förhandlingen gjorde det gällande att förordningen om ändring av artikel 20.2 WTR kommer att träda i kraft den 6 april 2006.
- 18 Kommissionen har i sin replik hävdad att Förenade kungariket ännu inte har vidtagit de nödvändiga åtgärderna för att göra de nationella bestämmelserna förenliga med artikel 17.1 i direktiv 93/104, och att föremålet för dess talan därför förblir oförändrat.
- 19 Domstolen påpekar att enligt fast rättspraxis skall förekomsten av ett fördragsbrott bedömas mot bakgrund av den situation som rådde i medlemsstaten vid utgången av den frist som har angetts i det motiverade yttrandet och domstolen skall inte beakta senare förändringar (se bland annat dom av den 18 november 2004 i mål C-420/02, kommissionen mot Grekland, REG 2004, s. I-11175, punkt 23, och av den 14 juli 2005 i mål C-433/03, kommissionen mot Tyskland, REG 2005, s. I-6985, punkt 32).

- 20 Vad beträffar omfattningen av den möjlighet till avvikelse som föreskrivs i artikel 17.1 i direktiv 93/104 framgår det av själva ordalydelsen i denna bestämmelse, såsom kommissionen med rätta har gjort gällande, att den endast får tillämpas på de arbetstagare vars arbetstid i sin helhet inte mäts eller bestäms i förväg eller kan bestämmas av arbetstagarna själva med hänsyn till det aktuella arbetets art.
- 21 I förevarande mål är det utrett att Förenade kungariket, vid utgången av den frist som angavs i det motiverade yttrandet, inte hade vidtagit nödvändiga åtgärder för att följa nämnda bestämmelse. Domstolen anser därför att det finns fog för kommissionens första anmärkning.

Den andra anmärkningen: Riktlinjerna och de viloperioder som föreskrivs i artiklarna 3 och 5 i direktiv 93/104

Upptagande till sakprövning

- 22 Förenade kungariket anser att kommissionens andra anmärkning inte kan tas upp till prövning. Förenade kungariket har gjort gällande att kommissionen, i det motiverade yttrandet, begränsade sin kritik till att enbart avse riktlinjerna medan ansökan inte innehåller någon sådan begränsning, eftersom den avser att det inte har vidtagits lämpliga åtgärder för att säkerställa att direktiv 93/104 införlivas fullt ut på ett effektivt sätt, och ansökan går därför utöver det motiverade yttrandets räckvidd.

- 23 Förenade kungariket anser vidare att det utgör ett otillräckligt argument att åberopa att den allmänna skyldighet som åligger medlemsstaterna enligt artikel 249 tredje stycket EG har åsidosatts, i de fall då det borde göras gällande att direktivet i fråga har införlivats felaktigt. Det ankommer på kommissionen att tydligt och punkt för punkt ange på vilka områden de åtgärder som medlemsstaterna har vidtagit är otillräckliga för att säkerställa ett korrekt införlivande av direktivet i fråga.
- 24 Domstolen påpekar att enligt fast rättspraxis är syftet med det administrativa förfarandet att ge den berörda medlemsstaten möjlighet att dels fullgöra sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten, dels göra invändningar mot klagomål framställda av kommissionen (se bland annat dom av den 10 maj 2001 i mål C-152/98, kommissionen mot Nederländerna, REG 2001, s. I-3463, punkt 23, och av den 10 november 2005 i mål C-29/04, kommissionen mot Österrike, REG 2005, s. I-9705, punkt 25).
- 25 Av detta följer, för det första, att föremålet för en talan som har väckts med stöd av artikel 226 EG avgränsas genom det administrativa förfarande som avses i denna bestämmelse. Det motiverade yttrandet och talan måste följaktligen grundas på samma anmärkningar (se bland annat domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Österrike, punkt 26). Detta krav är emellertid inte så långtgående att det i samtliga fall måste råda fullständig överensstämmelse mellan anmärkningarna i det motiverade yttrandet och yrkandena i ansökan, under förutsättning att tvisteföremålet, såsom det angetts i det motiverade yttrandet, inte har utvidgats eller ändrats (se dom av den 7 juli 2005 i mål C-147/03, kommissionen mot Österrike, REG 2005, s. I-5969, punkt 24).
- 26 För det andra skall det motiverade yttrandet innehålla en konsekvent och detaljerad redogörelse för skälen till att kommissionen anser att den berörda staten har underlåtit att uppfylla en av sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten (se bland

annat dom av den 15 januari 2002 i mål C-439/99, kommissionen mot Italien, REG 2002, s. I-305, punkt 12, och av den 10 november 2005 i det ovannämnda målet kommissionen mot Österrike, punkt 27).

- 27 I förevarande mål framgår det klart såväl av det motiverade yttrandet som av kommissionens ansökan genom vilken talan anhängiggjorts att kommissionens andra anmärkning avser att en uttrycklig anvisning riktad till arbetsgivarna, i form av riktlinjer, har behållits, i vilken det anges att de inte är skyldiga att se till att arbetstagarna faktiskt utnyttjar sina ledigheter. Det är mot den bakgrunden som kommissionen anser att Förenade kungariket inte har vidtagit alla nödvändiga åtgärder för att syftet med direktiv 93/104 skall uppnås.
- 28 Föremålet för talan, vilket var klart avgränsat, har inte ändrats under förfarandet och Förenade kungarikets första invändning om rättegångshinder kan således inte godtas.
- 29 Vad beträffar Förenade kungarikets argument att det är otillräckligt att åberopa artikel 249 tredje stycket EG för att fastställa att det skett ett felaktigt införlivande av direktiv 93/104, påpekar domstolen att kommissionens andra anmärkning inte avser ett felaktigt införlivande i sig av artiklarna 3 och 5 i direktivet, utan snarare förekomsten av nationella åtgärder, i form av riktlinjer, som kan uppmuntra en praxis som inte är förenlig med direktivets bestämmelser om arbetstagarnas rätt till dygns- och veckovila, eftersom en sådan anmärkning klart framgår av ordalydelsen i det motiverade yttrandet och i ansökan.
- 30 I förevarande mål följer det såväl av det administrativa förfarandet som av förfarandet vid domstolen att Förenade kungariket mycket väl kunde göra

invändningar mot de klagomål som kommissionen framställde i det avseendet, eftersom klagomålen angavs tillräckligt detaljerat för att ge denna medlemsstat möjlighet att ta ställning till dessa. Det förhållandet att kommissionen valde att grunda sin andra anmärkning enbart på artikel 249 tredje stycket EG, och inte på artiklarna 3 och 5 i direktiv 93/104, vilka utgör de bestämmelser i direktivet som indirekt är i fråga, men vars formella införlivande i WTR inte som sådant är föremål för kommissionens talan, kan under dessa omständigheter inte medföra att kommissionens andra anmärkning inte kan tas upp till prövning.

- 31 Förenade kungarikets andra invändning om rättegångshinder kan således inte godtas, och under dessa omständigheter kan kommissionens andra anmärkning tas upp till prövning.

Prövning i sak

- 32 Kommissionen anser att riktlinjerna fastställer och uppmuntrar en praxis som strider mot skyldigheterna i direktiv 93/104. Arbetsgivarna informeras om att de inte är skyldiga att se till att arbetstagarna begär att få utnyttja och faktiskt utnyttjar de viloperioder som de har rätt till, utan de skall endast se till att de arbetstagare som önskar utnyttja sådana viloperioder inte förhindras att göra det. Kommissionen har hävdad att denna uttryckliga anmodan som är riktad till arbetsgivarna genom riktlinjerna gör att dessa avhåller sig från att se till att arbetstagarna drar fördel av de minimikrav i fråga om dygns- och veckovila som föreskrivs i nämnda direktiv.

- 33 Förenade kungariket anser att riktlinjerna långt ifrån uppmuntrar till åsidosättande av nationella genomförandebestämmelser, utan de framhåller arbetsgivarnas skyldighet att se till att arbetstagarna kan utnyttja de viloperioder som de har rätt till, samtidigt som det medges att det finns tydliga gränser för arbetsgivarnas ansvar i det avseendet. Arbetsgivarna får inte bete sig på ett sätt som innebär att arbetstagarna förhindras att utnyttja den viloperiod som de har rätt till, exempelvis genom att ålägga dem arbetsförpliktelser som inte går att förena med en sådan viloperiod.
- 34 Förenade kungariket har gjort gällande att en tolkning av direktiv 93/104 som innebär att det enligt direktivet inte bara krävs att arbetsgivarna gör det möjligt för arbetstagarna att utnyttja de föreskrivna viloperioderna, utan att arbetstagarna även är skyldiga att utnyttja dessa viloperioder, inte följer av någon språkversion av direktivet. En sådan tolkning är ogenomförbar och obestämd, med hänsyn till ovissheten om omfattningen av de åtgärder som arbetsgivarna är skyldiga att vidta och under vilka omständigheter det skulle vara möjligt att anse att viloperioden har utnyttjats korrekt.
- 35 Vad gäller syftet med direktiv 93/104, skall det påpekas att det följer av artikel 118a i EG-fördraget (artiklarna 117–120 i EG-fördraget har ersatts av artiklarna 136–143 EG), vilken utgör den rättsliga grunden för nämnda direktiv, av första, fjärde, sjunde och åttonde skälen i direktivet, av gemenskapens stadga om arbetstagarnas grundläggande sociala rättigheter, som antogs vid Europeiska rådets sammanträde i Strasbourg den 9 december 1989 och som omnämns i artikel 136 EG, och särskilt av punkt 8 och punkt 19 första stycket i stadgan, till vilka det hänvisas i fjärde skälet i direktiv 93/104, samt av själva ordalydelsen i artikel 1.1 i direktivet att syftet med direktivet är att föreskriva minimikrav för att främja förbättringar av arbetstagaresh levnads- och arbetsvillkor genom tillnärmning av nationella bestämmelser om bland annat arbetstid (se bland annat dom av den 26 juni 2001 i mål C-173/99, BECTU, REG 2001, s. I-4881, punkt 37, och av den 1 december 2005 i mål C-14/04, Dellas m.fl., REG 2005, s. I-10253, punkt 40).

- 36 Enligt samma bestämmelser är syftet med denna harmonisering på gemenskapsnivå av arbetstidens förläggning att säkerställa ett bättre skydd för arbetstagarnas säkerhet och hälsa genom att låta dem åtnjuta viloperioder av en viss minsta längd — särskilt dygnsvila och veckovila — och tillräckliga raster, och genom att föreskriva en längsta genomsnittlig veckoarbetstid på 48 timmar, vilket utgör den maximala arbetstiden, varvid det uttryckligen anges att den inbegriper övertid (se domarna i de ovannämnda målen BECTU, punkt 38, och Dellas m.fl., punkt 41).
- 37 Enligt artiklarna 3 och 5 i direktiv 93/104 är medlemsstaterna skyldiga att vidta de åtgärder som behövs för att se till att varje arbetstagare får minst elva timmars sammanhängande ledighet per 24-timmersperiod och, under varje period om sju dagar, minst 24 timmars sammanhängande ledighet plus den elva timmars dygnsvila som avses i artikel 3. Genom dessa bestämmelser förpliktas medlemsstaterna att uppnå klara och tydliga resultat vad gäller tillerkännandet av denna rätt till viloperioder.
- 38 Med hänsyn till ordalydelsen i direktivet, samt dess ändamål och systematik, ingår dessutom de olika föreskrifterna i detsamma, vad gäller minimiregler om ledighet, i gemenskapens socialrättsliga lagstiftning, som är av särskild betydelse och som skall tillerkännas varje arbetstagare, eftersom den utgör ett minimikrav som är nödvändigt för att säkerställa skyddet av arbetstagarnas säkerhet och hälsa (se domen i det ovannämnda målet BECTU, punkterna 43 och 47, dom av den 5 oktober 2004 i de förenade målen C-397/01–C-403/01, Pfeiffer m.fl., REG 2004, s. I-8835, punkt 100, och domen i det ovannämnda målet Dellas m.fl., punkt 49).
- 39 Följaktligen framgår det av såväl själva ordalydelsen i artiklarna 3 och 5 i direktiv 93/104 som av åttonde skälet i direktivet, enligt vilket arbetstagarna måste

ges viloperioder av en viss minsta längd, att syftena med direktivet, såsom erinrats om i punkterna 35–38 i förevarande dom, och det system som införts genom direktivet är att arbetstagarna faktiskt skall få den dygns- och veckovila som föreskrivs i direktivet.

- 40 Det är viktigt att den ändamålsenliga verkan av de rättigheter som arbetstagare ges genom direktiv 93/104 säkerställs i sin helhet, vilket med nödvändighet innebär en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa att varenda minimikrav i direktivet iakttas, däribland rätten till faktiska viloperioder (domen i det ovannämnda målet *Dellas m.fl.*, punkt 53). Det är nämligen den enda tolkning som överensstämmer med syftet med direktivet, som är att säkerställa ett effektivt skydd för arbetstagarnas säkerhet och hälsa genom att låta dem faktiskt åtnjuta de viloperioder av en viss minsta längd som de har rätt till (se dom av den 9 september 2003 i mål C-151/02, *Jaeger*, REG 2003, s. I-8389, punkt 70).
- 41 Som domstolen redan har slagit fast skall, med hänsyn till det grundläggande syftet med direktiv 93/104, vilket har till syfte att säkerställa ett effektivt skydd för arbetstagarnas säkerhet och hälsa, varje arbetstagare ha rätt till tillräckliga viloperioder. Viloperioderna skall inte bara vara effektiva i den meningen att de berörda personerna ges möjlighet att vila sig och återfå krafterna till följd av den trötthet som deras arbete har gett upphov till. Viloperioderna skall även vara förebyggande genom att i möjligaste mån minska risken för den försämring av arbetstagarnas säkerhet och hälsa som ackumulerad arbetstid utan nödvändig vila kan leda till (domen i det ovannämnda målet *Jaeger*, punkt 92).
- 42 En medlemsstat som, i de nationella bestämmelserna om införlivande av direktiv 93/104, föreskriver att arbetstagarna kan utnyttja en sådan rätt till vila och som, i riktlinjer riktade till arbetsgivarna och arbetstagarna rörande genomförandet av denna rätt, anger att arbetsgivaren dock inte är skyldig att se till att arbetstagarna faktiskt åtnjuter en sådan rätt, säkerställer varken att minimikraven i artiklarna 3 och 5 i direktivet iakttas eller att direktivets grundläggande syfte uppnås.

43 Som generaladvokaten med rätta påpekade i punkt 67 i förslaget till avgörande och som kommissionen för övrigt medgav vid förhandlingen, kan de skyldigheter som anges i direktiv 93/104 i allmänhet inte vara så långtgående att de innebär en skyldighet för arbetsgivaren att tvinga sina arbetstagare att faktiskt utnyttja de viloperioder som de har rätt till. Arbetsgivarens ansvar för att de viloperioder som föreskrivs i direktivet efterlevs kan nämligen inte vara obegränsat.

44 Genom att riktlinjerna i detta fall inskränker de skyldigheter som åligger arbetsgivarna vad beträffar arbetstagarnas rätt att faktiskt åtnjuta de viloperioder av en viss minsta längd som föreskrivs i artiklarna 3 och 5 i direktiv 93/104, och särskilt låter antyda att även om arbetsgivarna inte kan förhindra att arbetstagarna tar ut dessa viloperioder så är de inte skyldiga att se till att arbetstagarna faktiskt kan utöva denna rätt, kan riktlinjerna klart urholka rättigheterna i artiklarna 3 och 5 i direktivet och är inte förenliga med syftet med direktivet. Enligt direktivet är nämligen minimiperioderna för vila oundgängliga för skyddet av arbetstagarnas säkerhet och hälsa (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet BECTU, punkt 49).

45 Vad beträffar Förenade kungarikets argument att det av själva ordalydelsen i direktiv 93/104 framgår att det finns en tydlig skillnad mellan, å ena sidan, artiklarna 3, 4, 5 och 7 i direktivet, vilka syftar på en enskild arbetstagares rättigheter och vilka enbart anger en möjlighet, och, å andra sidan, artiklarna 6 och 8 i samma direktiv, i vilka det klart föreskrivs en skyldighet att uppnå ett tydligt resultat vad beträffar begränsningen av arbetstiden, räcker det att domstolen påpekar att denna tolkning varken bekräftas av direktivets olika språkversioner eller av domstolens rättspraxis rörande detta direktiv, dess syfte och arten av den rätt till viloperioder som föreskrivs däri.

46 Beträffande artikel 7.1 i direktiv 93/104, i vilken det — i samma ordalag som används i artiklarna 3 och 5 i direktivet — föreskrivs att medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som behövs för att se till att varje arbetstagare "får" en årlig betald semester om minst fyra veckor, har domstolen även slagit fast, i punkt 44 i domen i det ovannämnda målet BECTU, att enligt denna bestämmelse skall arbetstagare få åtnjuta faktisk semester i syfte att säkerställa ett effektivt skydd av arbetstagares säkerhet och hälsa.

47 Mot bakgrund av det ovan anförda fastställer domstolen att Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 17.1, 3 och 5 i direktiv 93/104, genom att tillämpa den möjlighet till avvikelse som föreskrivs i artikel 17.1 i direktivet på arbetstagare vilkas arbetstid delvis inte mäts eller bestäms i förväg eller delvis kan bestämmas av arbetstagarna själva, och genom att underlåta att vidta nödvändiga åtgärder för att genomföra arbetstagarnas rätt till dygns- och veckovila.

Rättegångskostnader

48 Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att Förenade kungariket skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom Förenade kungariket har tappat målet, skall kommissionens yrkande bifallas.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) **Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 17.1, 3 och 5 i rådets direktiv 93/104/EG av den 23 november 1993 om arbetstidens förläggning i vissa avseenden, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/34/EG av den 22 juni 2000, genom att tillämpa den möjlighet till avvikelse som föreskrivs i artikel 17.1 i direktivet på arbetstagare vilkas arbetstid delvis inte mäts eller bestäms i förväg eller delvis kan bestämmas av arbetstagarna själva, och genom att underlåta att vidta nödvändiga åtgärder för att genomföra arbetstagarnas rätt till dygns- och veckovila.**
- 2) **Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland skall ersätta rättegångskostnaderna.**

Underskrifter